

Městská knihovna v Praze **120 let**

Jan
Neruda

Balady a
romance

PRAHA 2011

Půjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

Fpřístupujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

Pořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Znění tohoto textu vychází z díla *Ballady a romance* tak, jak bylo vydáno knihkupectvím Dr. Ed. Grégra a Ed. Valečky v roce 1883 (NERUDA, Jan. *Ballady a romance*. 1. vyd. Praha : Ed. Grégr & Ed. Valečka, 1883. 55 s.).

Autorem portréту Jana Nerudy na obálce e-knihy je Jan Vilímek.

Text díla (Jan Neruda: *Balady a romance*), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Citační záznam této e-knihy:

NERUDA, Jan. *Balady a romance* [online]. V MKP 1. vyd. Praha : Městská knihovna v Praze, 2011 [aktuální datum citace e-knihy – př. cit. rrrr-mm-dd]. Dostupné z WWW:

<http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/65/85/53/balady_a_romance.pdf.

Vydání (obálka, grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 24.11. 2011.

Obsah

Ballada pašijová.....	6
Ballada horská.....	8
Ballada dětská.....	9
Ballada česká.....	11
Romance o Černém jezeře.....	13
Romance o Karlu IV.....	15
Romance o jaře 1848.....	18
Romance italská.....	20
Romance helgolandská.....	21
Ballada zimní.....	23
Ballada stará - stará!.....	26
Ballada tříkrálová.....	27
Ballada štědrovečerní.....	29
Ballada májová.....	32
Ballada rajská.....	34
Ballada o duši Karla Borovského.....	35
Ballada o polce.....	38
Ballada o svatbě v Kannaán.....	40

**Volím slovo prosté,
chci tu báji vypravovat
z úst jak lidu roste.**

Ballada pašijová.

Byla rada kol božího trůnu
svolána, by Satan měl svou vůli.
Slétli andělé se s nebes končin,
vzlétl také Satan šumně zdůli.

A Bůh kynul. Bylo ticho, ticho.
„Satane, nuž prones slovo svoje!“
Anděl děsu uklonil se pánu:
„Pozdravena koruna buď Tvoje!

Vznáším žalobu před tváří nebes,
žalobu na Tebe, Hospodina,
že's dal zrádně lidstvu na spasení
královského Mariina syna.

Dal's mně lidstvo darem za hřích jeho,
bych je spoutal žalem, věčnou nocí,
zželelo se Ti zas lidstva toho,
a Ty saháš na kořen mé moci!“ –

„Dávám syna svého jediného,
jeho život lidstva za spasení.
Není, Satane, to cena plná?“ –
Satan volá: „Není, Bože, není!“ –

„Nuže přidej Ty, a přidej dále
každý anděl, co jich po mém nebi,
muk mu velkých, nežli na kříž smrti
přibijí ho studenými hřeby!“

Vystoup' Cherub: „Dej mu v kalich nevděk,

onen nevděk, jenž až k nebi křičí,
že ti, pro něž mladý život dává,
sami „Kamenuj!“ a „Na kříž!“ řičí!“

Vystoup' Seraf: „Dej mu bolest onu,
která srdce bodá nejlitěji:
ti, jež k sobě vinul nejtoužněji,
že ho zalhou, zradí, opouštějí!“

Vystoup' Trůn: „Nech pocítiti jeho,
že ho opustilo celé nebe,
nech ho zoufat, že's i Ty odvrácen,
a že ztratil, Bože, také Tebe!“

A Bůh kynul: „Satane, Ty slyšíš!
Je to dosti lidstva za spasení?“
Anděl děsu rozpřáh' křídla chará,
volá nebem: „Není, Bože, není!“

Jedna bolest nad bolesti všechny,
jedna muka nade všechna muka –
pod křížem stůj matka, by syn viděl,
jak to její srdce hořem puká!“

Ballada horská.

„Řekněte mi, babičko má, to že rány svírá,
po čem člověk, těžce raněn, přece neumírá?“ –

„„Rány hojí otevřené na tom lidském těle
jenom čarodějná jarní šťáva z jitrocele.““

„Řekněte mi, babičko má, co se dobře dává,
je-li ochořelá hlava bolestí až žhavá?“ –

„„Na tak těžký úpal hlavy pomoc jiná není
nežli mladé listí z lesní jahodeni.““

Dítě z chaty vyskočilo do sousedních polí: –

„Daruj šťávy, jitroceli, na vše, co kde bolí!“

S pole spěchá ku lesině přes trní a hloží: –

„Dej mi to své mladé listí, jahodino Boží!“

Co kde chtělo, rychle mělo, ke kostelu běží,
na kříži tam pod oltářem Kristus rozpjat leží.

„Potírám Tvá svatá prsa, myju bok Tvůj svatý,

tělíčko zas uzdraví se, Ježíšku můj zlatý –

kladu čerstvé listí lesní na hlavu a líce,

nebude Ti hlavičky Tvé bodat úpal více!“

Nad kostelem velké zvony do okolí zvoní,

lid se sbíhá, v prsa bije, zázraku se kloní:

jak to dětská duše snila,

vůle Boží vyplnila.

Podnes mají v horské vísce obraz Trpitele:

nemá rány ve svém boku, nemá trnu v čele, –

bílá lilje v ranní záři po celičkém těle.

Ballada dětská.

Matka zdřímla na úsvitě.
Dítka vyjeveně hledí –
v nožičkách mu Smrtka sedí.
Malá Smrtka, sama dítě,
na hlavičce věnec bílý,
ve košilce drobné tílko,
v ručkách drží hravé sítě
jako k honbě na motýly.
A ty ruce jako hůlky
žluté jako z vosku čílko,
místo oček modré důlky.

„Pojď děťátko, pojď holátko,
na chvílečku, jen na krátko!
Zahrajem si na Hélice
andělíčků při muzice,
budem bílé holubice.“

„„Matička mi nedovolí
a mě tělíčko tak bolí!““

„Pojď děťátko, holoubátko!
Přišla jsem ti ku pomoci,
nemoc nemá více moci,
venku v andělíčků kůru
poletíš až k nebi vzhůru.“

„„Matička mi jíti nedá,
myslím, že již hlavu zvedá!““

„Pojď děťátko, pojď, babátko!

Posylá mne Jezulátko,
posylá mne kněžna nebe,
abych přivedla Jim tebe,
posylá mne tvoje svatá:
Ať již jde, má dcerka zlatá!“

„„Pojďme, pojdme, ale zticha,
matinka se jinak zbudí!
Něco těžkého ji truí,
i když dřímá, těžce vzdychá,
srdce bolestně jí skáče,
a když vzhledne, ihned pláče.““

Ballada česká.

Žil jednou v Čechách smavý rek,
Vám známý rytíř Paleček;
on samý šprým a nápad byl,
rád dobře jed' a dobře pil,
a lidem dobře činil.

Rád jed' a pil, jak povídám,
však ještě něco dodat mám:
on též rád bloudil po Čechách –
a pak byl vždy jak v mátohách
a nevěděl, kde stojí.

„Nu, nu“ – kdys zazněl náhle hlas –
„pan rytíř je už ve snách zas?“
a Paleček jak přimražen!
Aj před ním kolo bujných žen,
a v prostředí Vesna sama.

„Jen neboj se, Ty's celý muž,
Ty se mi ze všech líbíš – nuž
mé slovo k smělosti Tě zve,
rci jakékoli přání své –
však vtipně jen a hbitě!“

Již rytíř bez všech rozpaků
si hodil hlavou: „Tedy řku
a prosím: až bych jednou zdech',
mne výročně vždy ožít nech,
na osm dní – to s jara!

Když svět zas jednou krásným je,

když zem se celá rozsměje,
pak, Vesno, milostiva buď,
na osm dní mne jenom vzbud'!“
A Vesna kývla: „Staň se!“

Od časů těch, děj se co děj,
fialek vůní budí jej,
slavíkův ven jej volá hlas,
pan rytíř vstává bujný zas
a rozkročí se krajem.

Kraj český, jindy smuten, tich,
je pojednou pak samý smích,
a celý ten náš český svět
je samý zpěv a samý květ –
však krátce jen, ach krátce!

Vždyť umluvil si rek náš s ní
jen blažených vždy osm dní!
Pak vrací se zas v dumnou říš,
a Vesna dá mu medu číš –
on opiv se zas usne.

Romance o Černém jezeře.

Tak tichá voda, hluboká a k smrti smutná!
Les kolem tichý, temný jako myrta rmutná,
břeh zadřímly a po něm mech jen roste hnědý,
a je-li v mechu květ, je jako z vosku bledý.
Zde nezní včelek šum, zde není zpěvný pták,
jen šedý dravec někdy v prázdné výši kráče,
a zní to v ozvěnách hor kolem truchle tak,
jak v dáli náhlý škytot z dušeného pláče.

Můj zrak, sny opleten, se v černou vodu vrývá –
ta nezměřená tůň, ta něco dole skrývá!
Snad česká pohádka tam, z krajův vyhoštěná.
Snad dávných bohů kruh ta kryje sklenná stěna.
Snad dlí tam českých našich hrdin slavný tem –
Vy bohorovní, úžasní Vy hrdinové,
již na Vás zapomněla sirá česká zem
a zapomnělo všechno pokolení nové!

Ti kdyby zaplakali pro národu hoře,
to černé jezero by vzrostlo v černé moře,
ti kdyby z živých prsou vzdechli, pozaštknuli,
svým vzdechem jezero by z břehů vymrsknuli!
Ach nekliden je asi pod vodami sen
a porván vzdechy těch, již spolu dole leží,
však jsou to umrlců již tiché vzdechy jen,
a povrchem to jako lehký mrazík běží.

Snad podsvětí nás všech zde v podjezerním šeru.
Já zíral k horám kdysi v letním pološeru
a zřel, že lesní strání, hlubnou v skalách slují
kés divné postavy jak voje sestupují.

Ne lidské podoby, jen proutky mlhy spíš
skrz kmeny tiskly se a s větve k větvi nesly,
než oko dostřehlo, již byli blíž a níž,
až jako šedý oblak na hladinu sklesly.

Ach smrt jich sílá denně od živoucích stolů,
že nestačí noc celá k podsvětí jim dolů,
a ranní hodiny když bílé světlo tkají,
ty zbylé stíny v lesy kol se utíkají.
Ba kdykoli jsem vstoup' v těch černých lesů lem,
hned divné šepoty jsem slýchal v krokův ruchu
a v náhle nepokojných tepnách cítil jsem,
že na mne z tmavých houštin zírání očí duchů.

Jen nahní se a zři ty hnědé rostlin nitě,
jak pod vodou se předou v pestře krásné sítě –
tam musí něco být, v té vodě nezčerené,
a musí se cos krýt v té tůni nezměřené!
Jak lehký byl by skok, jak měkký dolů pád,
a člověk přistoup' by ku černých bájů kolu –
já vím, já pevně dím: tam musí něco spát,
tam musí něco být – a mne to táhne dolů.

Romance o Karlu IV.

Král Karel s Buškem z Vilhartic
teď zasedli si k dubovému stolu –
ti dva už pili mnohou číši spolu
a zapěli si z plných plic.

„Nuž dej sem zlaté číše, páže,
a nalej vína – dolej výš –
dnes, pane Bušku, cosi zvíš!“
král Karel vesel káže.

„Zde po tom víně, Bušku, slyš,
domáci slunce naše v loni hrálo –
toť první víno, které v Čechách zráló –
aj tedy vzhůru, pijme již!“

A pili – král však náhle prsknul –
„To že je víno? tenhle kvas?
vždyť ústa křiví, láme vaz!“
a zlostně rukou mrsknul.

„Eh – vezu révu z Burgund sem,“
král dál a dál si v zlosti svojí vede,
a takovouhle peluň mně z ní svede
ta velebená česká zem!
Jsem přesvědčen, když broskve vsadím,
že sčesám trpké trnky s nich,
a chceš-li klidit pustý smích,
zde růže sázet radím!

Však jaká země – taký lid!
vás kdyby učít chtěli všichni svatí,
zda všimnou si jich Češi paličatí –
buď svatý rád, když není bit!

Jak bych zde mlátil otep slámy!
Nechť chci co chci, za krátký čas
se všechno jinak zvrhne zas -
mám já to bídu s vámi!«

Přec zase číši k ústům zdvih',
a napiv se, své velké dobré oči
teď kradmo přes stůl po soudruhu točí,
ten však je jako pěna tich.
Jen - aby marně nezahálel -
pan Bušek máčel zub a pysk
a víno ku půnebí tisk'
a po jazyku válel.

„Ba je to bída,“ děl zas král
a rychle zavdal sobě vína znovu,
tak rychle, jak by bránil zlému slovu;
však kolem úst již úsměv hrál.
„Mám žízni umřít? - na mou víru,
Ty's oslep', páže - nevidíš,
že přede mnou je prázdná číš? -
a dej mi dobrou míru!

Pij, Bušku - již se nezarmuť -
a poslyš, co Ti král Tvůj moudrý praví:
můj jazyk je jak známo vybíravý -
a našel již v tom víně chuť.
Víš - zkoumat třeba, Bušku milý!
to víno má svůj zvláštní ráz,
zprv trpké, ale milé zas -
my, myslím, už se vpili!“

„,,Nu vidíš, králi: tak náš lid!
Má duši zvláštní - trochu drsná zdá se -

však květe po svém, v osobité kráse –““
ted' přerušil svůj náhle klid
hned rozveselen Vilhartice –
„„ach přiblíž k tomu lidu hled
a přitiskneš svůj k němu ret
a neodtrhneš více!““

Romance o jaře 1848.

Čas oponou trhnul – a změněn svět!
kam, kam padlo lidstvo staré?
Ej, kamkoli tázavý letěl hled,
vše nové, tak mladě jaré!
A ve vzduchu šuměla divná báj
a pěl nám ji sad, pěl ji haluzný háj,
i pěl nám ji údol i horstva tem,
a pěla ji celá nám širá zem
a pěli jsme: „Volnost – volnost!“

Tak lesklá teď čela, tak kyprý ret
a pohled tak vlhce řásný,
krev na rubín mladla, sval změnil se v květ
a každý byl člověk krásný!
Nám ve jedno splývala noc a den,
den samá byl tužba, pln záře sen –
my chvěli se, nevěděli oč,
my smáli se, nevěděli proč –
ach příznaky první lásky!

Jak ku svatbě hluknul se mužstva roj,
druh druhovu ruku třímal,
a jásavě ku předu šel ten voj,
byť osud i v děla hřímal.
Kde klobouk tam péro, kde lesk taní zbraň –
kdo tyranem, prchni, chraň se, chraň,
jeť ztracen, kdo ve smích by statnost bral,
z těch každý by stokrát život dal
„Za národ i lidstvo celé!“

I příroda všude se leskla kol,

den každý jak vyhečkaný,
měl modroučkou na sobě kamizol
a zlatem byl obetkaný.
Kraj celý jak bálová síň se skvěl,
kdes pod zemí hudba, vždyť tančil, kdo šel –
sám pánbůh nás pokynem k tanci zval
a blažen se nad námi usmíval:
„Nuž konečně lidmi tedy!“

Romance italská.

Ugo Bassi, mnich a republikán,
chycen Rakušany, vydán Římu;
odsouzen jest k ztrátě posvěcení
a pak k smrti v sedmi pušek dýmu.

Vyvedli ho, čtverhran rozstavili.
Katan kněz naň vskočil jako saně,
hrubou cihlou drhnul šíjí jeho,
drhnul do krve mu jeho dlaně.

„A teď jdi – a klepej na nebesa,“
dí pak katan kněz ve pustém smíchu,
„nepozná víc Kristus sluhu v Tobě,
jak Ty jeho nepoznáš v svém hříchu!“

Pušky cvakly. Mnich se náhle vzpřímil,
hrdě na prsa své ruce loží –:
„Myslíš, že se Tobě, bídný cháme,
zjevila kdys svatá vůle boží?

Však mne pozná Kristus, pozná mžikem,
jak já mžikem jeho, mistra ctného:
podlé lidstva reků kolem něho,
praporu dle nad ním červeného!“

Romance helgolandská.

Bouř žene koráb u divokém běhu.
John lampu klamnou k skále přivěsil
a dí: „Bůh žehnej břehu!“

A koráb k světlu žene se a v trysku
se náhle přes úskalí překotil,
a stěžněm vězí v písku.

John zavejsknul si ve syčící pěnu:
„Má dceruška si chystá veselku,
dnes pomohu jí k věnu!“

A člunek jeho jako liška běží
po těžkých vlnách tam, kde zvrhla loď
jak černá rakev leží.

John nenavykl marně tratit času,
svou sekyru hned v koráb zarazil,
v tom z nitra doslech' hlasu.

„„Jen pospěš, pospěš!““ zní to dutě zdůli,
„„a všeho zboží půli dostaneš,
i všeho zlata půli.““

John naslouchá a vytřešťuje zraky -
„Aj pakli jedna půle bude má,
toť bude druhá taky!““

A rychle s člunkem ku břehu uhání.
Po celou noc se k lodi nevrátil,
až teprv po svítání.

Až po svítání, v bílé ranní době
zas sekyru svou v koráb zaráží,
a uvnitř již jak v hrobě.

Již voda otvorem si cestu klesí,
teď vyhoupla si první mrtvolu,
John rychle po ní pěstí.

Tvář mrtvou k sobě obrátil: „Eh kletě!
je po svatbě – já tady za vlasy
mrtvého držím zetě!“

Ballada zimní.

Čaroděj šel po silnici
v mrazné zimní chumelici,
došel k šeré šibenici.
Šibenice trojram lysý,
na ní tři zloději visí.
Usednul. „Zde dobré bydlo.
Máte, hoši, pěkné sídlo! –
ale teď už honem dolů,
ponoclehujem tu spolu!“
Zaklel, máchnul rukou v kole
hup! a již jsou všichni dole.

Zasedli kruh ve příšerný.
Hlavy sobě napravují,
mistra chvalně pozdravují.
První jako pes je černý,
kde ramena tu kolena,
brada věky neholena;
druhý s hlavou rozsochatou,
s nohou dřevem podepjatou;
třetí – pánbůh budiž s námi! –
celý nahý – v očích ledy,
po tváři je jíním šedý
a po těle střechýl samý.

„Vzkřísil jsem Vás, dále žijte,
tropte dál svou lotrovinu,
za to mně dnes posloužíte.
V šibenice nočním stínu
pospolu se pobavíme,
vínem spijem, povyspíme.

Vzhůru, sneste, čeho třeba,
jeden peřin, druhý chleba,
třetí vína – kapka stačí! –
vzhůru, leťte, plémě stračí!“
Vzlétli jako hejno ptačí.

Vzduch jen hvizdnul divým letem
a již první snes' se zpátky.
„„Nesu polštářiček malý,
uzmul jsem jej vdově chudé
churavícím pod dítětem;
trochu na nás bude krátký –““
„Však ho na nás dosti bude!“
mistr tovaryše chválí;
říká slova, statek množe:
už tu čtvero měkké lože.
Nad hlavami teskné vání,
jako dálné žalování.

A již je tu nazpět druhý.
„„Nesu víno, šel jsem zchytra
na skříň kostelního sluhy,
mělo ku mši sloužit zítra;
jen že je ho málo trochu –““
„Stačí nám, můj dobrý hochu!“
Mistr říká svoje bludy,
a již vína kolem sudy.
Ve vzduchu to lačně hučí,
jak když sedí vlci skučí.

Třetí tu a volá v plesu:
„„Svěcenou Ti hostyj nesu!
Vyrval jsem ji knězi ctnému,
nes' ji k smrti nemocnému

na poslední posilnění!““
„Dobrý chléb, když jiný není –“
Hrom v tom bouchnul. – Co se děje?
zem se pod nohama chvěje,
vzduch jak hlína, plný chmýru,
vše se točí v náhlém víru,
co kde leží, co kde stojí,
vzhůru dolů lítá v roji,
a ti čtyři v divém kůru
letí jako plevy vzhůru.
Ještě zavzdechnutí táhlé,
a zas ticho, ticho náhlé.

Zimní ticho. Přišlo ráno,
s nocí den se plavě mísí,
nad silnicí trojram lysý,
na něm čtyři chlapi visí.

Ballada stará - stará!

Rukama lomila, po břehu chodila,
na kámen poklekla, dceru porodila.

„Chceš Ty, matičko má bledá,
bych Ti rybek nalovila?“

- Jak bys sítě rozhodila,
vždyť se's sotva narodila! -

„Chceš Ty, matičko má bledá,
bych si plinky vybělila?“

- Zanech plinek, dlouhá cesta,
čas, bys sobě popílila! -

„Vlna s vlnou v rozhovoru,
mám se po vodě dát dolů?“

- Po vodě se dáme spolu,
zastavíme mlýnská kola,
aby mladý mlynář věděl,
kdo ho před soud boží volá! -

Ballada tříkrálová.

Při sterých dětí vrískotu a lidských houfů hluku,
při mocném kotlů víření a táhlých trubic zvuku
tři králi vjeli v město Betlehem.

A řekli lidem: „My jsme přišli sem,
by hlavy naše pánův před pánem se uklonily,
a bychom slzu radosti zde spolu uronili.“

Hned městem zas se berou dál, až k chudobnému stáji,
tam s velbloudů svých slézají a řadou poklekají
a mezi tím, co služebníci v chvat
po zemi rozstírají s dary šat,
král řečník zvolený – ten, jenž hned první s kraje klečí –
svou úctu svatým pronáší, to tuze pěknou řečí.

Pak druhý lichotivě dí: „O matičko Ty jasná,
jakž je to dítko půvabné – již očička ta krásná –
toť věru celý panímámin zrak!“

A třetí k Josefu dí právě tak:

„No je to radost nad radost – jakž, ctěný pane mistře!“
Však Ježíšek kýv' z jeslí prstem svým a pravil bystře:

„Vy králové jste přišli sem, že já jsem ještě dítě,
Vyť apoštolům svobody se kdys i ukláníte:
však až já ponarostu v celý muž,
a žáků půjde za mnou houfně už,
hned sestřičte hlavy své pak v strachu dohromady
a budete i tupých od biřiců bráti rady.

Teď přišli jste sem s poklonou z té světa někde dáli,
a sypete mi zlata lesk a kadidlo i chvály,
pak – byste zachovali zlatou svou –

mně korunu necháte trnovou,
a k poslední mé cestě skalní ku Golgatě
Vás tří se nedostaví žádný - dím to svatosvatě!“ -

Král řečník s čela korunu si honem k uchu šoupl,
rád řek' by něco, neví co, a zdá se mu, že zhloupnul.
A na to v tajený se dali šept,
druh druhu ve královské ucho rept':
„Že z tesařky je předce jen, on každým slovem jeví!“
To ví se: Přišli se slávou - jak odešli, se neví.

Ballada štědrovečerní.

Petr usne, sotva lehne;
sotva usne, sen se zvedne:
náhlé světlo po krajině
a tak jasno jako ve dne.

Petr celý vyjevený,
rodinu zří v prostém stáji,
dítě zrovna sluncem září –
v Petrovi až dech se tají.

Vzduch je plný andělíčků,
třpytí se a křídly šumí,
každý zpívá haleluja,
krásně, jak jen anděl umí.

A hle, od vesnice spěchá
všechnen lid s radostnou tváří,
napřed muži, staří, mladí,
v čele naši muzikáři.

Vašek velký buben tluče,
Matěj troubí, Martin hude,
Vojta na klarynet píská,
Kuba měchem bas jim dude.

Aj ti hrajou – jako nikdy!
tváře dmou se, lítá ruka –
písnička tak mlaskně skočná,
že až Petru nohou cuká.

Zmlkli. Z řady vystoup' Brichta,

vyšnořený, oholený,
býval kaprál u hulánů,
dnes je řečník vyvolený.

Postavil se, salutuje,
hrubě spustil: „Kriste pane, -
my nevíme, co je psáno,
ale víme, co se stane.

Ty jsi - já jsem - ba jsme všichni -
povídáme - k boží chvále -“
v tom se zajik' - jazyk ztrnul
a nemůže o hles dále.

Ruka v úzkostech se svírá,
ret se jako lupen chvěje -
„„Ty's to vyved'!““ Petr nahlas
ze sna hulánu se směje.

Ježíšek však milostivě:
„Všichni jste mé hodné děti,
Vaše duše po skonání
hupky na nebe si vletí.“

A teď houfně zpívající
předstupují hospodyně,
podávají v pytlích, koších,
dobrého co po dědině.

Máslo, jabka, marcipány,
plátno, šátky, věci steré,
Maria jim příkyvuje,
Josef od nich dary bere.

„„Co je tohle?““ Petr náhle
poulí svoje oči šedé.
Dvanáct panen třináctou si
na růžové pentli vede.

Dvanáct panen, dvanáct růží.
„Děťátko ty nejjasnější,
přivádíme Anduličku,
že je z nás všech nejkrásnější.“

„„To si myslím!““ Petr mručí. –
„Anduličku k Tobě vedem,
aby za nás všechny dala
hubičku Ti jako s medem.“

Andulička přistupuje,
sotva ale hlavu níží,
Ježíšek už ručky svoje
kolem její šíje kříží.

Jak se směje, jak ji hladí,
jak se k Andulince tulí –
sotva dostal políbení,
už zas znovu rtíky špulí.

Petr sebou hází, bručí,
jako medvěd když se brání:
„Matka na to mlčky hledí? –
je to pěkné vychování!“

Ballada májová.

V bílé míse vodu vaří
s úzkostlivě bdělou tváří –
pěkná holka, lepých tvarů.
Voda v míse v plném varu,
bublíny jak v dešti chrlí,
a jak holka varu slouchá,
voda kloktá, syčí, hrčí,
jak když cvrček v hroudách cvrlí,
jak když oknem bzučí moucha,
jak když v dálce povoz hrčí.

Houkla půlnoc. Holka klekla,
prsten rychle s ruky svlékla,
hodila jej varné v lůže.
„Svatá panno Petronillo!
Dnešní májové své noci
máš náš osud ve své moci,
činiš cokoli Ti milo –
prosím, prosím, dej mi muže!
Zajisté že muže svého
každého z Tvé ruky беру,
nepředpisuju Ti věru,
svatá panno, nevybírám,
nemysli si, že se vzpírám –
jen ne, probůh, zrzavého!“

Z mísy vrch se páry valí,
a jak holka blíž se kloní,
z páry líbezně to zvoní
jako stříbrem z dálné dáli:
„„Vidíš, holka, mám Tě ráda!

Ve kostele ráda býváš,
tenkým hlasem „Ave“ zpíváš,
dala bych Ti kamaráda -
ale koho dát Ti, koho?
Je vás ve vsi trochu mnoho -
zbyl jen hajných synek chudý,
a ten je jak liška rudý;
sivé oči jako liška,
tělo vychrtlé jak tříštka,
a je -““
„Dej mi tedy toho!“

Ballada rajská.

Šla Maria, šla do ráje,
kdo ji potkal, pěkně klekl,
uklonil se, „Zdráva’s!“ řekl.
Jenom svatá Eližběta
nepoklekla, nezdravila;
Maria se zastavila.
„Poslouchej Ty, copak je to?
vypadáš jak neduživá –
i Tvá záře celá křivá –
oko mdlé a chůze líná –
vždyť jsi jako umučení,
což Ti v nebi zdrávo není?“
Svatá s výčitkou se staví,
kysele dí: „„Bože milý,
já mám strašně dlouhou chvíli! –““
„Dlouhou chvíli, dlouhou chvíli!
každá patronka své lidi
opatruje, v lásce řídí –
koho pak jsem Tobě dala?“
Svatá vzdvihá oči černé
a dí smutně: „„Ženy věrné!
Pět set let jsem zde už svatou,
hledím, pátrám, jak se sluší,
nemám ještě jednu duši.
Jenom jednou přišla zpráva,
že kdes v Čechách žena jistá
je jak anděl věrná, čistá:
než však zrak můj sletěl dolů
na ochranu její ctnosti –
bylo už zas po věrnosti!““

Ballada o duši Karla Borovského.

(Z pola, ano i zcela národní.)

Po lučině slz a vzdechů
šly dvě duše v pilném spěchu.

Za nima pak třetí duše,
hříšná duše těžce kluše.

Když až k ráji dostupaly,
na dveře tam zaklepaly.

„Vstaňte, Petře, s klíčem jděte,
kdo to tluče, pohledněte. –“

„Pane, jdou dvě dobré duše,
za nima však hříšná kluše. –“

„Dvěma dobrým přístup dejte,
však té hříšné nic nedbejte.

Ukažte jí širou cestu,
kudy k pekelnému městu.“

Sotva všichni svatí spolu
k zlatému zas sedli stolu,

už zas znějí pádné rány
buch, buch! od nebeské brány.

„Vstaňte, Petře, s klíčem jděte,
kdo to tluče, pohledněte. –“

„Je tu zas ta duše hříšná,
zarputilá, tuze pyšná,

opírá se celým tělem,
do vrat našich buší čelem. –“

„Hned ji odtud vyprovodíte,
do propasti mně ji shoďte.

Hodíte ji tam vlastní rukou,
ať se setká s pekel mukou.“ –

„Ne tak, ne tak, milý synu,
odpusť hříšné duši vinu!“ –

„Zeptej se jí, matko milá,
dobrého co učinila!

Kolik svátků posvětila,
kolik pátků postem ctíla,

zda-li také modlitbičku
posílala ku nebičku?“ –

„Já jsem svátků nesvětila,
ani pátků nepoctíla,

jenom jednu modlitbičku
poslala jsem ku nebičku. –“

„Tedy duše, pěkně klekni,
modlitbičku svou nám řekni! –“

„Svatý Jene z Nepomuku,

drž nad námi Čechy ruku,
by nám Bůh dal, co dal Tobě,
náš by jazyk neshnil v hrobě!“

Usmál se pán Ježíš trochu:
„Inu – je to divné, hochu!

Ale předc ta modlitbička
pomáhá ti do nebička.

Sedni vedlé tam té vdovy,
ať Ti, zač sem přišla, poví. –“

„Almužny jsem grešli dala,
nebešťankou jsem se stala.

Grešlička, almužna malá,
do ráje mně pomáhala.“

Ballada o polce.

Dle vzdáleného motivu.

Na návsi je převeselo! Polka sedí v zlatých saních,
před nimi dva vraní koně, plno pestrých pentlí na nich,
nad nimi jak v mladém jaře tisíc písni vzduchem jása,
kolem nich se tísni, víří, skáče, plesá veská chasa.
Polka sedí v zlatých saních, chce až k vzdálenému městu –
„Nuže, jed' už, milá polko, šťastnou cestu, šťastnou cestu!
Ti se budou v pyšném městě, co to přišlo ze vsi, dívat,
budou nožičkami šoupat, boky vzpírat, bujně zpívat!“
Polka jede – polka jede.

Hlasně bičem svojím práskla – je to cesta, je to jízda!
Pod saněmi sníh si zpívá, po stromích kdos písni hvízdá,
kámen radostí se válí, ba i tam ta hora šedá
bok si skalnou pěstí vzpírá, podle taktu hlavu zvedá
A ta polka – je to holka! je-li pak kde druhá v světě,
v očích hvězdičky jí hoří, po tvářích jí růže květe,
veselostí v mladém těle každá žilka jinou hraje,
věčně je jí do zpívání, do skoku a do mumraje.
Polka jede – polka jede.

Dofičeli pozdě k městu, koníci už samá pěna –
ej jakž večer město smutno! vrata zimně pozamčena,
náměstí jak vymeteno, ulice tak hluše pusty,
pod střechami tma jak v pytli, nad střechami mlhy husty.
Polka na zem seskočila, sníh si s lesklých tváří stírá –
„Což tu není nikdo kolem, kdo že hostem odevírá?“
rozhlídl se po staveních, přistoupila ku okénku,
uvnitř hlas se ozval hrubý: „Kdo to na nás klepá venku?“ –
„Polka jede – polka jede. –“

„Slyšíš, ženo, polka jede! Vejdi dál, můj milý hosti,
doufám, že Ti dům náš celý bude ihned po libosti!
Hned tu budeš jako doma: mladý muž a žena mladá,
pod krovem nám dudy visí, strop se z samých houslí skládá;
stěny plny klarinetů, v každém koutě basa bručí,
dvěře do noty nám vržou, kamna k tomu fagot hučí.
Honem, ženo, pospěš městem, sezvi bohaté i chudé,
sezvi nám sem staré mladé, ohlašuj a zvěstuj všude:
polka jede – polka jede!“

Přišlo k polce město celé! „Pěkně vítám,“ chudý řekl,
bohatý vzal klobouk s hlavy, král i korunu svou smekl.
Jak se polka roztočila, král chyt' králku, kníže kněžku,
Jozífek vzal Kačku za pás, Toník kyv' si na Anežku.
Hej ten výskot, hej ta vřava! tisícům se svítí oči –
je to přelud nebo pravda – vždyť i světnice se točí –
stěna sem tam otáčí se, kamna sem tam potácejí,
lavice se nadzdvihují, trámy v stropě obracejí –
polka jede – polka jede!

Ballada o svatbě v Kannaán.

Po celém Kanaánu víří svatby ruch!
Šest dní tu byli s rozmarinou vycházeli zváči
a poslíčkové až se prohýbali pod koláči,
však za to sešel se též slavný hostí kruh!
vždyť dostavil se, slyšte, s Matkou svou sám Pán,
ten slavný kazatel, jenž vyšel z Nazaretu –
a lidé kývali a šlo to od rtu k retu,
že nebylo tu ještě také svatby, co je Kanaán.

Kol domu žen je žádostivých jako much,
a každá živě povídá a každá ráda slouchá,
co na vozy se naloží pak nevěstina roucha,
a při tom nechat může každá zrak i sluch.
A zase, jaký náklad na hostinu dán,
pec chlebovou že po měsíc již topí denně,
ba pětkrát že ji topily jen na pečeně,
a výsluhy že uchystáno je pro celý Kanaán.

Pak zvědavý zas k oknu obracejí tvář:
jak ženich uvnitř hledí ostýchavě, jen jak kradbí
svou na nevěstu, jež tu trůní vedle starosvatbí;
jak nevěsta je krásna, samá zlatá zář,
a v štěstí nemá, jak by ret byl ukován;
jak družbovi, když družičce své mlsku nese,
se černé oči svítí, ruka jak se třese –
snad brzy zase uzří novou svatbu rodný Kanaán!

V tom náhlý křik a již jsou ženské v jednu hrst!
Bylť šíbal starosvat všem zevlujícím ženám venku
potajmo ostrou jehlou přišil sukni na sukénku,
pak hrnek s vodou vzal a jak by na ně chrst'!

Ty chtěly uskočit, kde bezpečnější stan,
však v klubko sešity jak zběsily teď skáčou,
a tančí, hulají, až všecky smíchy pláčou,
a bujný vrískot jejich přes celičkový letí Kanaán.

Však také hosté vnitř pojednou mění vzhled –
vždyť po stolech se šeptem nese nevíтанá zpráva,
že mimo nadání se v džbánech vína nedostává,
a každý, náhle žízniv, mrzut věsí ret.

Těž panně Marji apoštol to sdělil Jan.
Ta dí však: „Ticho – ticho! Povím já to synu
a co Vám poručí, Vy rychle dbejte činu,
a starý rozveselí se nám znovu zase Kanaán.“

I ptal se Ježíš: „Zdali prázdné štoudve mám? –“
„Šest prázdných zde!“ – „Nuž ze studnice vody do nich vlejte,
ať každá k přetékání plna, při tom dobře dbejte,
a přineste je sem, nechť já jim požehnám. –
Teď panu starosvatu první dejte džbán! –“
A starosvat již rychle po plném si sáhnul,
a napil se a v udivení ruku vzpřáhnul:
„Aj, takového nikdy vína neurodil Kanaán!“

A již zas ozdobných měl řečí dost a dost:
„Nuž, páni muzikanti, nástroje své sesbírejte
a vemte dobrou notu si a pěkně vivat! hrejte –
ať žije s matičkou svou převzácný náš host!
Nechť brzy má svůj dům a při něm pole lán,
a v domě hospodyňku, krásnou jak to kvítí,
jež ve dne myrhou dýše, v noci hvězdou svítí –
a my pak všichni vzpomeňme si dnešní svatby v Kanaán!“

Je ticho kolem. Matka smutně hledí v klín,

jeť vidět, zlá že tucha dobrou duši její tísní,
a proto každý na starosvata se tuze přísní
a zvědav čeká, co as prosloví teď Syn.
Však úsměvně svůj okřín s vínem pozdvih' Pán:
„Tuš! páni muzikanti. Račtež všichni píti –
kde dobří lidé jsou, je vždycky dobře býti –
já dím, že věčně vzpomínáno bude svatby v Kanaán!“

Jan Neruda
Balady a romance

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 24. 11. 2011